

Med kraje, kamor je Juš Kozak zahajal v poletnih mesecih, juliju in avgustu, na oddih, spada tudi Bohinj. Tam je preživel počitnice v letih 1930 do 1935 in še leta 1938,¹ in sicer je stanoval stalno v Stari Fužini št. 2, sedaj 44, pri Boltarju.² Tako je moral Bohinj dodobra spoznati in se nanj tudi navezati, o tem med drugim pričajo krajevna in ledinska imena ter domača hišna imena, ki jih v Pastoralu navaja.

Svoje zvrstno značilne »maske« je začel objavljati v Ljubljanskem zvonu 1933, v reviji so izhajale vse do 1939. leta in prvo knjižno izdajo doživele 1940 pri Tiskovni zadrugi. Toda medtem ko je večino besedil lociral v mestno okolje stare in sodobne Ljubljane, je Bohinjski pastoral, priobčen v Zvonu 1937 na straneh 203–223, postavil v gorenjski planinski svet.³

Po svoji zgradbi besedilo vsebuje šest delov (v oklepajih navajamo paginacijo po prvi knjižni izdaji):

I. (197–) Nad zahodnim delom Bohinja okrog jezera se razdivja poletna nevihta. Stari Petraž, nekdanj delaven in iznajdljiv klepar, zdaj doma na Žlanu le še razmišlja in modruje. Ne méni se za orjaško hruško, ki mu jo je podrl vihar, temveč filozofira o skrivnostni moči vetra. Nato po pripovedih svojega deda spregovori o nekdanjem Bohinju, o strašni lakoti domačinov in njih uporju zoper blejsko graščino. Domov pride Petražev sin Balant in navzočemu pisatelju pove, da bo naslednji večer na Praprotnici.

II. (204–) Kozak ga pričaka na tej planini, v naravi doživita lep večer. Zatem Balant v stanu obuja spomine na svojo mladost, na zgodnje zanimanje za orgle in na ljubezen do ptic pevk, v Kranju je poskusil študirati, a postal mizar in organist, se oženil in si ustvaril družino ter po prvi vojni z drugimi tihotapil na tolimnsko stran.

III. (209–) Pisatelj na Praprotnici vstane v poletno jutro in se povzpne na Zeleni Špik,⁴ verjetno Viševnik, na vrhu doživlja veličastno lepoto narave ter premišlja o človekovem hrepenenju in pehanju. Kot primer navaja Boltarja iz Fužine, ki je nakdaj tesaril, zdaj, ko je v letih in nadúšljiv, pa se z ženo preživljata tako, da s skal s krvavečimi rokami trgata zdravilni planinski mah.

IV. (213–) Kozak proti večeru sestopi na više ležečo planino, najbrž Konjščico. Sirar Urbančkov Janez, ki je zelo prizadeven in družini pozneje postavi hišo na Uskovnici, prevzema od pastiric mleko. Pisatelj se ob dekletih spominja ljubezenskih doživetij življenja željne Urške. Ko pride še Balant, si družčina pripoveduje tragične in z vražami prepletene zgodbe raznih domačinov.

¹Podatek prof. Jožeta MUNDE, urednika Kozakovega *Zbranega dela*.

²Informacija ge. Štefke Jazbarjeve, upok. učiteljice v Stari Fužini, ki mi je pojasnila še nekatere druge stvari iz Kozakovega besedila, zadevajoče osebe in izraze. S pojasnili te vrste sta mi šla na roko tudi bratranca Lovro in Lojze Strgar iz Bohinjske Bistrice.

³Bohinjski pastoral je zatem izšel še v drugi, razširjeni izdaji *Mask* 1949., v okviru Kozakovega *Izbranega dela* pri Državni založbi 1960. in med njegovimi *Novelami* pri Slovenski matici 1984.

⁴Henrik TUMA tega gorskega imena v svojem *Imenoslovju Julijskih Alp* (Ljubljana, 1929), ne pozna. Kozak si je edino ta oronim izmislil verjetno zato, ker je hotel dati vrhu, na katerem razmišlja o naravi in človeku, simboličen pomen in poudarek. Najbrž se je povzpél na Viševnik in z njega sestopil na Konjščico; prvi ima namreč koničasto obliko, na drugi pa pasejo tudi konje.

V. (219–) Petraž začne o božiču nemirno zahajati k sinu, izroči mu ključe od krste, ki si jo je sam izdelal, zgodaj spomladi umre. Balant skrbi za svoje ptice po kletkah v očetovi delavnici in občuduje njihovo petje. Poleti mizari v svoji hiši ob jezeru ter se pomenkuje s Kozakom in Boltarjem: prišla je gospodarska kriza s povečanimi socialnimi razlikami in krivicami, a tudi nezaupanje in sebičnost med ljudmi, Balant jih hoče »premakniti«. Naslednjo zimo pa pripoveduje pisatelju o sporih v srenjski kmetijski zadrugi: del članov z župnikom na čelu se zavzema za razdelitev denarja, Balant s somišljeniki pa temu nasprotuje in zagovarja koristi skupnosti.

VI. (226–) Balanta vsi zapuste, tudi orglati ne sme več. Poleti sklene s pisateljem oditi v bukovske planine in se povzpeti na vrh Raskovca. Vzpon, telesno že izčrpan, opravi le mukoma, toda takó se je hotel posloviti od gorá in življenja. Spomladi umre za rakom v grlu, potem ko je svoje ptiče spustil iz kletk v svobodo.

V prvi objavi Pastorala v Ljubljanskem zvonu 1937 imamo kot uvod v II. del na staneh 206–208 še nekaj odstavkov besedila. Kozak tu — podobno kakor Mencinger v Moji hoji — riše začetek poti v triglavsko pogorje iz Spodnje doline prek Senožeti v Srednjo vas in dalje proti Uskovnici, obenem pa odklanja takratni avstrijski in nemški film, ker prikazuje naravo in ljudi v planinskem svetu nepristno, olepšano in zlagano. Ta del teksta se je avtorju zadel odvečen in moteč in ga je za dokončno objavo v knjigi opustil.

Za kompozicijo celotnega besedila je poleg opisane razporeditve snovi na šest delov značilno neko skupno nemirno in mračno razpoloženje, ki ga uvaja divja nevihta nad gorskim jezerom ter sklepa zaporedna Petraževa in Balantova smrt, povezuje pa Petraževa že vnaprej pripravljena krsta. Ta okvir pa ni samo razpoloženjskega, temveč tudi nazorskega značaja: v mislih imam Petraževo filozofijo vetra, ki jo pisatelj razpreda predvsem v prvem in zadnjem delu, po njej veter v panteističnem smislu povezuje naravo z božanstvom, hkrati pa tudi naravo z ljudmi kot spodbujevalec njihovih dejanj.

Po koncu hude ure Petraž zamodruje: »Veter je kakor bog . . . Samo veter in bog sta si podobna. Boga še živ človek ni videl, vetra pa tudi ne. Pride, stori in ga ni.« Ti stavki in misli spominjajo na Prešernov epigram o njegovi veri: »Kar je, beži. Al' beg ni Bog?« Prav pod naslovom Al' beg ni Bog? pa Kozak v Celici (1932) odkriva svoj panteistični nazor, do katerega se je že po maturi dokopal — v bohinjskih gorah. Petraž je torej miselno do neke mere pisatelj alter ego.

O vplivu vetra na ljudi in na njihove odločitve pa méni stari modrijan v prvem delu Pastoral: »Pa pride veter tudi v ljudi [. . .] Nekaj časa se pripravlja, kakor k nevihti, potem potegne od nekod suh veter in ljudje gredo, kakor bi jih gnal vihar.« In v šestem delu teksta Kozak sam takole opisuje vlogo vetra v poslednjih trenutkih Balantovega življenja: »Veter [. . .] se je utrgal visoko v skalnih vrhovih, se zaganjal v hišo in upihnil v Balantu komaj še brleče življenje [. . .] Slišal je še bil vetrove, čutil sonce na obrazu, nad Liscem in zeleno Uskovnico [. . .] Kaj je mislil, ko je prišel zadnji veter vanj in je izpustil svoje ptičice v zelenje?«

Večina zgodbe v Pastoralu poteka v sedanjiku pripovedi, ki zajema nekako tri šibka leta v prvi polovici tridesetih, nekatere partije pa segajo v bližnjo ali daljno preteklost: Urškinje ljubezenske dogodivščine, Balantovo otroštvo in mladost, lakota in upor Bohinjcev. Prostorsko je skoraj celoten tekst postavljen v Bohinj, v naselje Žlan in neposredno k jezeru, na planini Praprotnica in Konjščica(?), na vrh Zelenega Špika (Viševnika?) in Raskovca ter le deloma na tolminsko stran. Kar zadeva osebe, njih značaje in usode, se zdi, da jih je pisatelj kombiniral po več resničnih modelih, predvsem pa je tu sproščeno delovala njegova ustvarjalna domišljija;

hišna imena Boltar, Balant in druga so v Bohinju znana, Petraža pa je Kozak najbrž rahlo preoblikoval iz Petrasa (Češnjica). S svojimi liki je hotel izraziti njihovo in marsikje tudi svojo tesno navezanost na naravo, slo po ljubezni in življenju, težnjo po socialni pravičnosti (kmečki upor, gospodarska kriza), hrepenenje po lepoti (gorski svet, ptice pevke, orglanje), iskanje življenjskega nazora in smisla ter obsojenost na minevanje in smrt.

Če bi naše krajše prozno besedilo označili za novelo v klasičnem smislu, kakršno poznamo od Boccaccia do Maupassanta, ne bi imeli prav, ker razodeva njegova struktura precejšnje razlike.⁵ Fabula Bohinjskega pastorala namreč ni ne enotna ne strnjena. Namesto v sebi zaokrožene fabule z nekaj osebami imamo več zgodb s kar številnimi osebami, ki si zaporedoma sledé ali se medsebojno prepletajo: Petraževa zgodba, ki zajema konec njegovega življenja; Balantova, ki je najbolj popolna, celostna; epizodna, a dovolj opazna zgodba zakoncev Boltar; razne miniaturne zgodbe: sirarja Urbančka, pastirice Urške pa Petračevega in Kamnarjevega.

Nadaljnja strukturna značilnost Kozakovega teksta je v njegovi delni subjektivni obarvanosti. Pripoved sicer navadno teče v tretji, mnogokje pa tudi v prvi osebi, kajti pisatelj spada med nastopajoče osebe: *Vročina je že puhtela iz skal, ko sem se dvigal navkreber do temnega gozda. Stopil sem v tihe sence, zajel me je opojni smolnati vonj. (III.) Balant je zapiral oči in videl sem, da se mu od srčne rane razliva žolč . . . Ko sem ga poskušal zamotiti in ga izpraševal po ptičicah, se je le slabotno nasmehnil. (V.)* Tudi nazori nekaterih oseb so, kakor smo že povedali, hkrati pisateljevi: poleg Petračevega nezavednega panteizma zlasti Balantova socialna občutljivost, pravičnost in upornost.

Poleg pripovedi zgodbe in označevanja duševnosti se v strukturi Kozakovega besedila srečujemo še z dvema sestavinama, z orisom naravnih pojavov in planinske pokrajine ter z razmišljanjem ali pogovorom o človekovem duhovnem iskanju in sočasnem socialnem neredu. Obe sestavini sta tako močno zastopani, da zavirata tok in slabita moč pripovedi. Tako prihaja kakor sicer v Maskah tudi v Pastoralu do križanja pripovedi z orisom in refleksijo, klasična novela prehaja, združena z esejem, v »masko« in s tem do demaskiranja, snemanja naličij, odkrivanja resnične podobe ljudi in razmer.

Med orise pokrajine, ki zadržujejo pripoved, spadata prikaz nevihte nad jezerom ter večera in jutra na Praprotnici. Hudo uro pisatelj prikazuje od njenega vznika v Ukancu, njeno naraščanje in širjenje po Bohinju, vznemirjenost ljudi in nastalo škodo, pri tem orisu pa ne gre le za mojstrsko impresijo, temveč tudi za sugestivno mračen uvodni akord celotnemu Pastoralu. V orisu zgodnjega večera in prebujajočega se jutra na planini Praprotnici z ljubezensko igro in žgolenjem ptičev Kozak nasprotno razodeva planinski svet v barvah, zvokih in vonjih intimno, nežno in ubrano.

Najbolj vidna zgleda epsko dogajanje zavirajočega razmišljanja sta pisateljevo meditiranje na vrhu Zelenega Špika o neskončnosti in mogočnosti vesoljne narave ter o neznatnosti in minljivosti človeka pa o njegovem hrepenenju po sreči, iskanju smisla in strašnem trpljenju, na drugi strani pa Balantov in Boltarjev pogovor s Kozakom o gospodarski in moralni krizi, o brezposelnosti, a tudi nedelavnosti in lahkomišelnosti, o razprodajanju zemlje v tridesetih letih ob konkretnih primerih iz Bohinja; ta sociološki diskurz o gospodarski krizi spominja na neko drugo, ljubljansko »masko«, na Munija. Na vdor refleksije v epiko in na odiranje le-te naletimo že v Mencingerjevi povesti in potopisu Moja hoja, le da je njen avtor večji racionalist

⁵S svojevrstno strukturo te Kozakove zvrsti se je največ ukvarjal zagrebški slovenist Krešimir NEMEC v uvodni študiji k njegovim *Novelam* (SM, 1984) z naslovom Svet brez maske.

in manj emocionalen kakor Kozak.

Slog v Bohinjskem pastoralu ni enoličen, temveč se prilagaja vsakokratni snovi, dogajanju, razpoloženju ali razmišljanju v stavčni skladnji ali v posameznih metaforah. Tako pisatelj podaja uvodno nevihto predvsem z onomatopoeičnimi glagoli (in samostalniki), zdaj dovršnimi, zdaj nedovršnimi: *veter se je zaprašil, jerebika so završale, piš je švignil mimo, vijoličast blisk je pretrgal nebo, čudno je šumelo v zraku, hreščale so visoke bukve, tresle so se smreke; bliski so švigali skozi točo, ki je odskakovala od lesenih streh; v zamolklem bobnenju se niso več čuli vzdih in molitve; je počilo, da se je stresla hiša*. Ko Balant napeto pripoveduje o nevarnostih in pasteh tihotapljenja prek bohinjско-tolminskih hribov, uporablja v dosti naglem tempu kratke, skope, odsekane stavke:

Bila je trda noč, ko smo se splazili s senika in skočili čez planino. Zašli smo v steno, kjer nismo mogli nikamor naprej. Hudič vedi, kje nas je okoli vodil, zjutraj smo bili spet tam, kjer prejšnji večer. Poskušali smo podnevi. Razkropili smo se in si pomagali naprej, kakor smo vedeli in znali. Ves dan smo slišali financarje zdaj spredaj zdaj zadaj. (II.)

Nasprotno pa Kozak, ko na Zelenem Špiku meditira o skrivni sili v kozmosu in človeku, vznemirjen in vznesen ponavlja sorodne stavke in kopicí besede, njegovo izražanje postane hipertrofično:

Ali čuti [mrtvi] vseeno, kako silijo žarki v zemljo? Ali tudi tam ni pokoja? Je tudi večni mir le privid, ki ga ni? . . . Kako je [skrivna sila] spočela prvo dejanje, iz katerega se je rodilo toliko hrepenenja, ljubezni in obupa, sovraštva in krivic, zločinov in nasilja, zmage in volje . . . Odgovora ni, ne dá ga razgreta zemlja, ne ve o njem modri svišč, molče goré, gozdovi in zemlja . . . (III.)

Podobno se prilagajajo vsebinski situaciji v Kozakovem besedilu posamezne metafore, glagolske, samostalniške in pridevniške, redkeje prislovne, in v stavke razširjene komparacije. V ubranih pokrajinskih impresijah in ustreznih razpoloženjih so nežne in vedre: *nebo nad podrto goro je bilo svetlo zrcalo, srebrno so pele med visokimi smrekami gajgarice (sinice), (jezero) je ležalo med gorami kakor skleda čistega srebra, zlata luč se je pretakala nad puhasto meglo, je žuborelo veselo smehljanje okoli kotla, tišina se je razpredla nad planino. Tam nad Zajamniki, ob robu temnega gozda, cvete vsako leto obsorej šipkov grm. Ko sem se mu zjutraj približal, mi je bilo, kakor da sem zagledal v sanjah zasluteno deviško telo*. (II.) Pri drugačnih pokrajinskih impresijah in razpoloženjih postanejo metafore in primere bolj nazorne in navadno tudi trpke: *nad Črno prstjo je utripala kakor oreh velika zvezda, le mrzle luči na nebu so živo utripale, v Ukancu je visela siva plahta (dežja) do tal; skozi gosto zaveso (dežja), ki se je hitro pomikala nad vodo, se ni več videlo; v gozdovih so hrumele orgle vetrov, na vrhovih je viselo molčanje. Balant pa je bil sivkast v lice, kakor bi ga načenjal zeleni volk. Na nekaj mestih, ko hoče svoje osebe prikazati zbadljivo ali poveličano, se Kozaku plastičnost izraza stopnjuje do hiperbolike: *Kakor nalašč je debeli valpet jezdaril vsak dan po dolini, vtikal svoj nos v hiše in se je ljudem zdelo, da jih žive ščiplje s kleščami*. (I.) *Stal je (Balant) razkoračen sredi nizke kuhinje in segal skoraj do stropa. Režal se je na vsa usta, da so se bleščali lopatasti zobje*. (I.) Včasih pa se pisatelju težnja po nazornosti sprevrže v naturalistično drastiko: (Petraž:) *»Kadar se bliža taka nevihta, izgube vsi, nad katerimi se zbirajo oblaki, zadnjo pamet. Kakor baba, ki je bežala pred ploho in si je kiklo zavezala čez glavo, da bi ušla suha, pa je padla v vodo in utonila.*« (I.) (Balant:) *»Sem mislil, da imajo kokoši (ženske) zadosti enega petelina (moškega).*« (IV.)*

Kozakov Bohinjski pastoral je končno zanimiv tudi z jezkovnega vidika. V njem se srečujemo s številnimi hišnimi imeni, predvsem iz Zgornje doline, nekaj smo jih v razpravi navedli,

in s pristnimi oblikami za prebivalce naselij: *Fužinárji* (Stara Fužina), *Srénjani* (Srednja vas, pridevnik je srenjski), *Čéšnjani* (Češnjica), *Gorjušci* (Gorjuše). Z raznimi ledinskimi imeni iz vsega Bohinja nas pisatelj naravnost zasuje, npr. *Jelarčevo kopišče*, *Medveščkova dolina*, *Lazarjevo korito*, *Mršljan*, *Brzca*, *Prebrnica*, *Mizica*, *Ražnajca*, *Močila*, namesto novejšje oblike Mesnovec uporablja staro *Mecesnovec*.

Obilno uporablja besedišče iz bohinjkega govora: *čumnata* (vmesni prostor v kmečki hiši med pritličjem in nadstropjem, navadno za hrambo živil), *stog* (kozolec), *čedra* (pipa), *stan* (bivališče za ljudi v planini), *múrava* (nizka, mehka in gosta trava pred stanom), *rovti* (više ležeče senožeti), *bavta* (tesarska sekira), *lepénje* (veliko lapuhovo listje v planini), *sirarca* (sirarna), *žetár* (golida, posoda za mleko), *konta* (globel, vrtača); *postal je prstjên* (siten, tečen), *odtrnkan rilec* (rilec brez trnka, s katerim so prašiču onemogočili požrešnost in napadalnost), *oburiti se* (unesti se: o hudi uri), *planováti* (planšariti).⁶

Obliki *oča* (nam. oče) in *deklíč* (izg. dekláč, nam. deklè) je mogel Kozak v Bohinju v tridesetih letih slišati na vsakem koraku, *možovi* (nam. možje) pa so bili že tedaj arhaični in redki. Primeri, ki razodevajo značilne glasovne spremembe v bohinjski govorici, so v Pastoralu naslednji: *Tminsko* (Tolminsko), *pod pasho* (pazduho), *stržci* (stržki), *tači* (taki), *pod Kračimi plazi* (Kratkimi), *debvar* (deblar, detel), *bavta* (balta).

Ko se na Praprotnici znajde razigrana družina obeh spolov, deklíška imena in z opisnimi deležniki izražena dejanja žensk, kakor je po vaseh Zgornje doline v navadi, maskulinizira: »Nič nisem pomislil, ko je Johanč (Johanca, Ivanka) povedal, précej sem te spoznal,« je hitela starka. — »Glej, kako sem mu ostal zvest,« se je veselo hihitala. — »Rezka (Rezke) ni?« sem vprašal Janeza. »Ne, letos je šel v hotel.« — »Si prišel orglat?« ga je porogljivo prašal Uršk (Urška). — »Mene je strah, še spati ne bom mogel,« so prosile.

Po nadrobni razčlenitvi Kozakovega besedila prihajamo do naslednjega povzetka svojih dognanj: Dogajanje je postavljeno v trideseta leta, deloma v bližnjo preteklost, prostorsko pa k Bohinjskem jezeru pa v sosednje planine in goré. V spisu prevladuje tegobno in mračno ozračje minevanja in smrti, kljub temu ga idejno ne bi mogli označiti za pesimističnega. Razodeva namreč tudi človekovo tesno navezanost na naravo, njene lepote, sile in mogočnost ter s tem panteizem, deloma tudi slo po življenju, boj za obstanek in zlasti upor zoper socialne krivice. Pripoved poteka v tretji osebi, marsikje pa je tudi avtorsko prvoosebna, Kozak spada med nastopajoče osebe in z njimi delj tudi znaten del svojih nazorov. Za zvrstnost spisa je značilno, da ne gre za klasično novelo: v njem se razvršča več zgodb in gnete veliko oseb, daljši razpoloženski orisi pokrajine npr. ob nevihti, pa razmišljanja in pogovori o raznih filozofskih in socialnih vprašanjih zavirajo in rahljajo dinamiko in strnjenost epske pripovedi. Slog se v skladnji in metaforiki ustrezno prilagaja situacijam in občutjem, krajevni govor je zapustil močne sledove v besedišču, glasovju in oblikah. V planinski svet, in sicer Kamniških Alp, je

⁶Kozakovega izraza *mirújna*, ki naj bi bil ljudski, danes nihče ne pozna, ne Bohinjci ne etnologi ne dialektologi. Podobno zveni bolj znana beseda *marájna*, to je bila večja ali manjša omara za živila v kuhinji ali veži, vendar je za obe Kozakovi zvezi — *sédel je na mirujno*, (umrla je) *ležala na mirujni* — ne moremo uporabiti. Zato bi mirujna utegnila pomeniti preprosto skrinjo, kakršno so za živila uporabljali pred omaro marajno, bodisi običajno kmečko klop. V Bohinju so imeli nekdanj navado, da so umrlega najprej umili in oblekli, zatem položili »k miru« na klop in zanj molili, končno pa dali v krsto in »na pare«. Sintagma »k miru« je mogla pomeniti ali po slovensko »k pokoju« ali po furlansko »k zidu«. (Pojasnila za to opombo sta dali etnologinja Fanči Šarf iz Ljubljane in slavistka Marija Cvetek iz Bohinja.)

bil Kozak posegel že v Belem macesnu, polnem strastnih človeških likov in izjemnih obratov v fabuli. Od te romantične ljudske povesti (Vodnikova družba, 1926) je poteklo skoraj deset let, v njih je pisatelj dozoreval, da nam je dal mojstrske Maske in v njih okviru Bohinjski pastoral.

Joža Mahnič
Ljubljana

ENDRE ADY PRI SLOVENCIH

Madžarski literarni zgodovinarji štejejo med južne Slovane največkrat le Hrvate in Srbe. Pojem južni Slovan pa vsebuje tudi Slovence. Res pa je, da so bili v preteklosti tako madžarsko-hrvaški kot tudi madžarsko-srbski književni stiki bolj neposredni in intenzivni kot madžarsko-slovenski, vendar to ne sme biti ovira pri raziskovanju duhovnega gibanja med Madžari in Slovenci.¹ To je potrebno storiti tudi zato, ker se književni stiki med dvema sosednima narodoma zadnja leta vedno bolj razvijajo.

Endre Ady (1877–1919) je najpomembnejši predstavnik moderne madžarske lirike. Če ga hočemo vzporediti s slovenskim sodobnikom, je to vsekakor Cankar. Adyjeva poezija, ki črpa iz francoske tradicije, je madžarsko književnost postavila v sam vrh evropske literature. Njegova simbolistična lirika je prek močnega individualizma pokazala nove vrednote življenja v začetku 20. stoletja. Kot dober poznavalec evropskih duhovnih in družbenih razmer, se je zavedal madžarske zaostalosti. Napetost v njegovih pesmih z družbeno tematiko izhaja prav iz tega dejstva. Tudi njegove ljubezenske pesmi so pomenile nekaj novega, nenavadnega: namesto idile srečamo pri njem boj z žensko. V svojem relativno kratkem življenju je objavil več pesniških zbirk.

Sprejem pesništva Endreja Adyja je posebno poglavje v madžarsko-južnoslovanskih književnih stikih. O hrvaških in srbskih odmevih Adyjeve poezije so pisali številni poznavalci. Pregledali so dosedanje prevode in analizirali njihov vpliv.² V svoji študiji želim v glavnih črtah predstaviti sprejem Adyjeve poezije v Sloveniji. O splošni značilnosti recepcije madžarske književnosti v Sloveniji — brez poznavanja le-te, je težko razumeti tudi sprejem Adyjeve poezije — sem že pisal.³

Glas o Adyju je v Slovenijo prispel precej časa po pesnikovi smrti. Sprejemanje njegove

¹Slovenski literarni zgodovinar Štefan BARBARIČ, raziskovalec in spodbujevalec madžarsko-slovenskih stikov v eni svoji študiji z grenkobo ugotovi: »Slovensko-madžarski literarni stiki so komaj znano poglavje naše kulturne zgodovine.« Š. B., A szlovén irodalom első magyar nyelvű áttekintése (Prvi pregled slovenske književnosti v madžarskem jeziku), *Délszláv-magyar irodalmi kapcsolatok* (Južnoslovansko-madžarski književni stiki) I. Újvidék, 1982, 240.

²Za primer: Sztoján D. VUJICSICS, Ady és a szerbhorvát írók (Ady in srbskohrvaški pisatelji) *Világirodalmi Figyelő* 1958, 128–137. István LŐKÖS, Az Ady-líra és a délszlávok (Lirika Adyja in južni Slovani) v: I. L., *Hidak jegyében* (V znamenju mostov) (Budapest, 1974), 107–132. István LŐKÖS, Ady és Kelet-Európa (Ady in Vzhodna Evropa), I. L., *Magyar és délszláv irodalmi tanulmányok* (Madžarski in južnoslovanski književni stiki), (Budapest, 1984), 443–451.

³V: István LUKÁCS, Recepcija madžarske književnosti v Sloveniji v 20. stoletju, *Slavistična revija* 1991, št. 1, 71–83.